

میر عبدالواحد سادات

"وظیفه ما در برابر تاریخ باز نویسی آن است"

به تاسی ازین سخن ادیب و شاعر ایرلیندی (اسکار وایلد) ، نویسنده بلند مرتبت و ژورنالیست سابقه دار جناب محمد صفر خواریکبڼ به نیکوپی به وظیفه خود در برابر تاریخ عطف توجه کرده است . نتیجه سالها پژوهش و تدقیق جناب خواریکبڼ در دیار غربت کتاب فخیم و حجیم در (٦٤٠) صفحه و سیزده فصل بزبان پشتواز طرف مؤسسه انتشاراتی دانش طبع و در کتابفروشی های وطن در خدمت اهل مطالعه و علاقمندان تاریخ کشور قرار داده شده است.

«افغانستان له " هورا " تر " تکبیره "» تازه ترین و دهمین کتاب مؤلف گران است که بر اساس چشم دید ها ، مطالعه ، تحقیق و تدقیق و مراجعه به اهل خبره و اشخاص ذیدخل و آگاه از قضایا با اهتمام فرهنگی گران ارج و نستوه جناب محمد قاسم آسمایی آماده گردیده و معطوف به حوادث سالهای (١٣٥٧ تا ١٣٩٣ هجری - شمسی) می باشد .

بخاطر معرفی این کتاب پر ارزش در بیان حوادث تاریخی که مولف با کمال امانت داری انرا بازگو نموده است ، تقریظ را که به لطف مولف بزرگوار ازین قلم درین کتاب بنشر رسیده و معرف ان می باشد ، با خوانندگان عزیز شریک و برای دوست و برادر والا مقام و شخصیت ورجاوند فرهنگی ، شاعر و ژورنالیست سابقه دار افغانستان شاغلی خواریکبڼ موفقیت های مزید ارزو میبرم .

انیس کنج تنهایی کتاب است

فروغ صبح دانایی کتاب است

(حضرت جامی)

تقریظ :

بنام خداوند جان و خرد !

بدون تعارف اذعان میدارم ، تقریظ نوشتن که از سنت های پسندیده و پیشینه ادبیات ما است ، بر کتاب فخیم و حجیم حاضر ، برای من بدلیل بضاعت قلیل از خرمن دانش مشکل می باشد و سعی حاضر به لطف جناب خواریکبڼ مؤلف این اثر پر ارزش که کتاب شانرا را در اختیار من قرارداد ، و از مطالعه ان فیض بردم و بر بسیاری

گوشه های مکتوم و ناگفته تاریخ چند دهه اخیر وقوف بیشتر یافتیم و در ورای مطالعه ان متوجه ارزش کار بزرگ گردیدیم که محصول زحمات ستایش برانگیز نویسنده کوشا و پویا می باشد.

با یک نگاه دقیق به کار های وسیع علمی ، فرهنگی جناب خواریکش ، میتوان متیقن گردید ، که این تخلص با شخصیت او همخوانی کامل دارد و کسیکه اهل زحمت و با پشت کار نباشد ، هیچگاهی قادر نخواهد گردید که درین دیار غربت و با تمام مشکلات و مشقات زندگی با این حجم آثار ارزشمند را به نشر برساند.

خواریکش فرزند دره ها و کوه های زیبای کنرها است و در جوار دریای خروشان و در شهر اسعد آباد ایام کودکی و تا دوره ثانوی مکتب را سپری نموده و تعلیمات بعدی و فاکولته ژونالیزیم را در پوهنتون کابل به اتمام رسانده و سالهای طولانی کار و زندگی او در آن شهر سپری گردیده ایت و میتوان گفت که نویسنده ارجمند ذوالسانین ما محصول ، معرف ، پیوند و امتزاج ، قلب افغانستان (کابل جان) و ولایت باستانی کنرهاست که در شخصیت و کار او ، فرهنگ ملی ما ، متبلور میباشد.

خواریکش گرامی شخصیت کثیر الجوانب و با ابعاد مختلف است ، تحصیل عالی و تجربه طولانی کاری دارد ، ژورنالیست سابقه دار و نویسنده است و اهل تحقیق و تدقیق و در غربت به شعر و شاعری نیز میپردازد . بیشتر از چهار دهه و از جمهوریت اول و کار در مجله « کهول » و تارباست و مسوولیت مهمترین و معروفترین روز نامه های مرکز ، مجله افغانستان در دنمارک و تا فیسبوک ، ، پیوسته و همیشه با نویسندگی سرو کار دارد و بمتابه قلموال متعهد کار فرهنگی و تغییر انرا عامل مهم تغییرات اجتماعی و سیاسی میداند.

خواریکش از خادمان صادق وطن و از شخصیت های برجسته سیاسی ، دولتی و ملی افغانستان میباشد ، در جوانی و ایام تحصیل بر مبنای حب الوطن من الایمان با (ح د خ ا - حزب وطن) تعلق خاطر پیدا کرد و تا اخیر با صفا و وفا بخاطر وطن و مردم شجاعانه رزمید و در شرایط بسیار دشوار که سوال هست و بود افغانستان مطرح بود و تجاوز پلان شده نظامیان پاکستان ، دود و خون را بر دروازه شرقی کشور تحمیل نمودند ، قلم سالار متعهد بخاطر التیام زخم های مردم شب و روز تلاش میکرد و در جمع دلوران جانثار وطن و مدافعان جلال آباد ، دین وطنی را با سرافرازی ادا نمود (وبسیار خوب است که انهمه حماسه ها و درسهای تاریخی دفاع مستقلانه از وطن در آثار بعدی خواریکش گرامی به نسل های بعدی انتقال گردد) .

درین ربع قرن بمتابه یک شخصیت مستقل و منور متعهد ، در دفاع از داعیه منورانه قراردادشته ، که نوشته ها آثار ، کتابهای و اشعار او ، گویای این حقیقت میباشد.

گره زدن زندگی با کتاب:

خوشبختی شاغلی خواریکش این است که زندگی او با کتاب گره خورده است ، در اولین سالهای اقامت در دنمارک خواریکش با ترجمه دیکشنری دنمارکی به پشتو ، مشکل جدی هموطنان مهاجر ما را مرفوع ساخت ، به تشویق و همکاری ایشان و در مدتی که در کتابخانه خارجیان دنمارک کار میکرد ، حجم کتابهای دری و پشتو ان تا چندین هزار رسید و تا کنون نیز کتابهای جدید بر آن افزود میگردد .

خواریکش بمتابه قلم بدست متعهد درین دو دهه اخیر که عده پی در جنگ دانشگاه و پوهنتون ، فرصت کشی مینمایند ، زیادترین خدمت را به زبان پشتو و فرهنگ ملی با آماده ساختن آثار پر ارزش انجام داده است . در جمله آثار جناب خواریکش کتاب حجیم حاوی نه هزار مثل از دوصد زبان و با قدامت پنجهزار سال است که

به زبان پشتو ، برگردان گردیده است و به باور من این کتاب از ارزشمندی خاص برخوردار میباشد ، از یونان و « امثال و حکم » ارسطو و تا امروز، فلاسفه، دانشمندان و حتی ادیان بر حکم و مثل ، متکی میباشند و طور مثال همه ما با این حدیث پیغمبر اسلام (خیرالامور اوسطها) آشنا هستیم که سابقه ان به یونان و ارسطو میرسد و زبانها و اندیشه ورزان زیاد ، بدان تمکین و ترکیز نموده اند . در آینده و هنگامیکه به خدمت گذاران زبان پشتو در بیشتر از صد سال اخیر ، مکث نمایند ، بدون شک به کار جناب خواریکش و اهمیت این کتاب ، ارزش زیاد خواهند داد و از ایشان در جایگاه رفیع بزرگان یاد خواهد گردید، که بخاطر علمی شدن و غنای زبان کار نموده اند.

از جناب خواریکبش این آثار تاکنون نشر و یا در دست نشر قرار دارد:

- ۱- درون اند نقش - ژباړه (ترجمه اثر پر ارزش ادوارد سعید فقید متفکر بزرگ فلسطینی
- ۲- دنمارکي-پښتو سمندرگی
- ۳- د ټولې نړۍ متلونه - ژباړه
- ۴- ۹۰۰۰ متلونه او گړنې له ۲۰۰ ژبو او پنځه زره کاله راهیسي
- ۴- پردېسي څړیکي- شعري ټولگه
- ۵- د هیلو کر- شعري ټولگه
- ۶- افغانستان له هورا تر تکبره- لیکنه اوڅېړنه(همدا کتاب)
- ۷- سور څخوپی - شعري ټولگه
- ۸- آخ، چي مینه عبادت وی- شعري ټولگه
- ۹- ویرژلي خندا- لنډې کیسي او کیسه گۍ- لیکنه
- ۱۰- ولسي کیسي - لیکنه او ټولونه

شعر و شاعري : بررسی . ، نقد و ابراز نظر بر شعر بیان اهنکین عاطفه و تخیل بدانیم ، به باور من اشعارخواریکبش سروده های غربت و بیان درد جانکاه زادگاه و ناله های جلای وطن است .

اقوام روزگار به فرهنگ زنده اند قوم که گشت فاقد فرهنگ مردنی

قلم وسیله نیرومند است که غربت را به قربت نزدیک میسازد ، سحر قلم است که با (ن و القلم و ما یسطرون) وجاهت و ابهت ان مسجل گردیده و با ثبت فکر و اندیشه همچون پل وصل با مسایل و مصایب وطن ، " روزگار وصل " و پیوند تاریخی را تداوم می بخشد.

موضوع بحث ما در واقع نهمین کتاب جناب خواریکبش (هورا تر تکبیره) است که نتیجه کار چندین ساله مولف میباشد و در (۱۲) فصل و (۶۶۲) صفحه آماده گردیده است و مبین تسلط و احاطه نویسنده بر موضوع و دسترسی به اثار و ماخذ فراوان می باشد.

با مطالعه این اثر ورجاوند به برداشت های نایل گردیدم که بخش انرا به ایجاز با خواننده عزیز شریک مینمایم :

- کتاب به باور من از اهمیت کارشناسانه برخوردار است و حداکثر اصول و معیار های کتاب نویسی معاصر در آن رعایت گردیده است .

- کتاب حاوی واقعه نگاری تاریخی ، مستند و استوار بر ماخذ می باشد و مولف در اخیر اثر خود فهرست مطول بیشتر از دوصد کتاب و اسناد را ذکر نموده است .

- بدینترتیب اهمیت کتاب بحیث رویداد نامه و واقعه نگاری مستند از استناد به ماخذ و اسناد برجسته میگردد و پژوهشگران و مورخان در آینده يك منبع قابل اطمینان را در اختیار میداشته باشند که معطوف به برهه پی از تاریخ پر اشوب و پر منجلاب سیاسی و انقطاب بیسابقه اجتماعی افغانستان می باشد که در عنوان موجز کتاب (هورا تر تکبیر) بازتاب یافته است .

- اهمیت استثنایی کتاب از برخورد نویسنده با حقائق و وقایع تاریخی گذشته اشکارا میگردد و مؤلف بحیث جستجو گر حقائق ، رویداد ها را بدون هر نوع حب و بغض متکی به اسناد و ماخذ بخواننده تقدیم میدارد و در هیچ مورد نخواستہ تا حوادث تاریخی گذشته را با نوشته امروز خود توجیه نماید .

گویی این گفته معروف که :

"گذشته را خداوند نیز تغییر داده نمیتواند " ، ملاک کار جناب خواریکبش بوده است .

- این کتاب همچنان حاوی معلومات تاریخی است که مؤلف خود شاهد عینی آن بوده و یا بروایت از راوی که شاهد و شامل در جریان مسایل بوده و بشیوه معیاری و تدقیقی در کتاب منعکس گردیده است و در لابلای آن قضاوت مؤلف دخیل نمیباشد .

مرتبط به همین موضوع از پدر تاریخ نویسی ما ، بیهقی میخوانیم که:

"یا از کسی باید شنید که ثقه و راستگو باشد یا از کتابی باید خواند ؟"

انچه نویسم :

یا از معاینه من است و یا از سماع درست مردی ثقه "

- حرف معروف از قدیم وجود دارد که حقیقت در انحصار هیچکس قرار ندارد . این برخورد بیطرفانه ، با روح آزاد و عاری از هرگونه تبعیض و تمایز با حقائق ، مبین معیار ارزش محورانه و صادقانه نویسنده می باشد که پژوهشگران واقعین اینده را به کنه حقائق نزدیک می سازد ، چنانچه مولف محترم در وقایع مشخص مبرا ، از تمایل ذهنی و قضاوت شخصی به اسناد حامیان آن شخص و حادثه نیز مراجعه و انرا بازتاب داده است .

بدینترتیب پای تلاش برای " ملامت " و " سلامت " و الزام بر شخص و گروه و یا براهت این و ان درین اثر

تدقیق محور بمشاهده نمیرسد که میتوان انرا بحساب ارزشمندی و معیاری بودن کتاب ارزیابی نمود .

- رعایت أسلوب نگارش و شیوه مرسوم علمی و تحقیق و روش تدقیق در کتاب ، از ممیزات این اثر پنداشته می شود .

ارجاع به سند و اثر و درج کامل فهرست ماخذ در اخیر کتاب ، جایگاه اثر حاضر را در سطح یکی از ماخذ جدی

حوادث نیم قرن اخیر ارتقا می بخشد . البته برای خواننده سهلتر میبود ، هرگاه در ختم هر فصل نیز فهرست

ماخذ همان بخش درج میگردد .

اندیشه تحریر همچو اثر از دهسال باینطرف نزد مؤلف وجود داشته و در پنج سال اخیراً در پهلوی سایر مصرفیت های فرهنگی و ترجمه مصروف جمع آروی اسناد و مدارک برای نوشتن این کتاب بوده است و هر سند و روایت را مکرر تدقیق و با راویان و محررین و آگاهان شریک ساخته است .

البته اماج این سطور نگارش برداشت های من از این اثر ارزشمند تاریخی - تحقیقی می باشد و بدون شك نقد کتاب مربوط خواننده است و امیدوارم در فضای پر ابهام و اوهام کنونی که حقایق در پس پرده غبار های جنگ روانی چند دهه پی اخیر قرار گرفته ، با نقد اهل دانش و تحقیق ، نسل جوان و آینده ساز افغانستان به رمز و راز تاریخ پر تلاطم کشور شان آگاه و با درك دقیق ، درس و عبرت از حوادث رقتبار تاریخی گذشته ، زمینه های تغییر سالم در جامعه فراهم و این سخن و خشورانه قدیم و کریم را ملاك اندیشه و عمل شان قرار دهند که:

هر ملتی که تاریخ خود را نداند ، محکوم به تکرار آن میگردد!
در حالیکه نشر این اثر پر ارزش تاریخی را که محصول زحمات طاقت فرسا و شب زنده داری ها و بقول قدما دود چراغ خوردن است ، به دوست و برادر بزرگوار و شخصیت مطرح فرهنگی ، دروند قلموال جناب خواریکین تقدیم نموده موفقیت های مزید شانرا در خلق آثار بیشتر و خدمات مؤثر فرهنگی آرزو میبرم.

با حرمت و درود ها

